

ТОХТАМИШ

Тетяна Олександрівна
tunechka10@gmail.com

УДК 658.147

АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ
ФІНАНСОВИХ РЕСУРСІВ
ПІДПРИЄМСТВ УКРАЇНИ

МІРОШНИЧЕНКО

Яніна Миколаївна
yaninamir01.06.1996@gmail.comANALYSIS OF THE CURRENT STATE
OF FINANCIAL RESOURCES OF
ENTERPRISES OF UKRAINEк.е.н., доцент, Харківський
національний університет
будівництва та архітектуристудент, Харківський
національний університет
будівництва та архітектури

У статті досліджено наукові підходи до визначення поняття «фінансові ресурси підприємства», проаналізовано джерела формування фінансових ресурсів українських підприємств в різних галузях економіки. Розглянуто шляхи оптимізації політики формування та використання фінансових ресурсів підприємств України в сучасних умовах господарювання. Відображено структуру обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності в Україні у 2017 р. Проаналізовано динаміку змін структури фінансових ресурсів підприємств України за видами економічної діяльності.

* * *

В статье исследованы научные подходы к определению понятия «финансовые ресурсы предприятия», проанализированы источники формирования финансовых ресурсов украинских предприятий в различных отраслях экономики. Рассмотрены пути оптимизации политики формирования и использования денежных ресурсов предприятий Украины в современных условиях хозяйствования. Отображена структура объема реализованной продукции (товаров, услуг) предприятий по видам экономической деятельности в Украине в 2017. Проанализирована динамика изменений структуры финансовых ресурсов предприятий Украины по видам экономической деятельности.

* * *

Introduction. Regardless of the sphere of functioning of the entity, its financial and economic activities are related to the formation, distribution and use of financial resources.

Purpose is to study the sources of financial resources of enterprises in different sectors of the economy.

Results The article investigates scientific approaches to the definition of "financial resources of the enterprise", analyzes the sources of the formation of financial resources of Ukrainian enterprises in various sectors of the economy. The ways of optimization of policy of formation and use of financial resources of enterprises of Ukraine in modern conditions of management are considered.

Conclusion. The analysis of approaches to understanding the essence of the category "financial resources of the enterprise" allowed to determine the financial resources, whether own funds or borrowed from outside, borrowed funds or their equivalents are also considered financial resources of the enterprise.

Ключові слова: фінансові ресурси, джерела формування ресурсів, політика управління фінансовими ресурсами, види економічної діяльності

Ключевые слова: финансовые ресурсы, источники формирования ресурсов, политика управления финансовыми ресурсами, виды экономической деятельности

Keywords: financial resources, sources of resource formation, policy of management of financial resources, types of economic activity

ВСТУП

Розвиток економічних відносин в Україні у перехідний період до ринкових відносин безпосередньо пов'язаний з функціонуванням фінансової системи. Надзвичайно важливо, щоб фінансові ресурси суспільства використовувалися раціонально і ефективно. Незалежно від сфери функціонування суб'єкта господарювання його фінансово-господарська діяльність пов'язана з формуванням, розподілом і використанням фінансових ресурсів.

Актуальність теми дослідження обумовлена необхідністю розвитку економічних відносин між суб'єктами господарювання. А тому формуванням та удосконаленні політики ефективного використання підприємствами своїх матеріальних, трудових та фінансових ресурсів є дуже важливим для розвитку господарської діяльності будь-якої країни.

Аналіз останніх публікацій і досліджень. Трактуювання економічної категорії «фінансові ресурси підприємства» кожен науковець у своїх роботах подає по-різному. Дослідивши підходи О.Д. Василика [4],

І.В. Зятковського [6], Н.Б. Ярошевича [10], В.М. Родіонової [8], І.О. Бланк [3] та законодавчу базу України можна зробити висновок, що більшість авторів розуміє під фінансовими ресурсами грошові накопичення, доходи і надходження або ж фонди грошових ресурсів, які перебувають в розпорядження суб'єктів господарювання та спрямовані на забезпечення ефективної діяльності.

МЕТА РОБОТИ

Мета статті полягає в дослідженні джерел формування фінансових ресурсів підприємств в різних галузях економіки.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Методологічною та інформаційною основою статті є наукові праці, матеріали періодичних видань, ресурси Internet, нормативно-правові акти та Міжнародні стандарти бухгалтерського обліку. При написанні статті використовувались такі методи: аналізу, порівняння, узагальнення, абстрактно-логічний, графічний.

Постановка завдання: до фінансових ресурсів на-

лежать грошові фонди та частина грошових коштів, яка використовується в нефондовій формі. Одним із є дослідження фінансової політики підприємств та визначення оптимального співвідношення між власними і залученими фінансовими ресурсами.

РЕЗУЛЬТАТИ

Сутність фінансових ресурсів тісно пов'язана з економічною категорією "фінанси". Фінанси – це система економічних (грошових) відносин, за допомогою яких створюються, розподіляються та перерозподіляються фонди грошових коштів [7].

Більшість трактувань категорії «фінансові ресурси» вказують на місце їх створення і належність до суб'єктів фінансових відносин. Формування фінансових ресурсів починається з моменту заснування підприємства, коли утворюється статутний капітал, який формується за рахунок коштів засновників, у подальшому джерелами фінансових ресурсів підприємства виступають прибуток та амортизаційні відрахування. Ними розпоряджається підприємство протягом усього періоду функціонування. Вони призначені для забезпечення зростання підприємства, збереження його економічної стабільності, а також поглинання можливих збитків у результаті підприємницьких ризиків.

Отже, фінансові ресурси є найважливішою складовою частиною фінансової системи підприємства. На наш погляд, зв'язок між фінансовими ресурсами і грошовими коштами виявляється у тому, що грошові кошти є матеріальним вираженням фінансових ресурсів.

У сучасних умовах від держави значною мірою залежить ефективність діяльності підприємств. Держава впливає на всі сфери економічної діяльності товариства шляхом виконання правової, економічної, соціальної, оборонної, управлінської тощо. Прерогативою держави є забезпечення належного правопорядку в країні та її національної безпеки, що є основою для розвитку підприємництва та економіки.

Державне регулювання в ринкових умовах являє собою законодавчо оформлену систему зовнішнього впливу на фінанси підприємств. Держава формує фінансову політику на макrorівні та здійснює законодавче регулювання фінансів мікрорівня. Воно визначає порядок утворення, розподілу і використання централізованих фондів фінансових ресурсів, які служать одним із джерел фінансування підприємств. Основні напрями державного впливу на формування фінансових

ресурсів підприємств зображені на рис. 1.

Фінанси підприємств є головним інструментом державного регулювання економіки. З їх допомогою здійснюється регулювання виробництва продуктів, забезпечується фінансування потреб розширеного відтворення на основі оптимального співвідношення між засобами, що направляються на споживання і на нагромадження. Фінанси підприємств можуть використовуватися для регулювання галузевих пропорцій у ринковій економіці, сприяти прискоренню розвитку окремих галузей економіки, створенню нових виробництв і сучасних технологій, прискоренню науково-технічного прогресу.

Механізмом державного впливу на підприємницьку діяльність є економічні (непрямі) і адміністративні (прямі) методи (рис. 2). Вони повинні використовуватися у комплексі при проведенні фіскальної, інвестиційної, цінової, амортизаційної, грошово-кредитної тощо. Політики таким чином, щоб не зруйнувати ринкові засади, не допустити кризових явищ.

Економічні методи (непрямі) впливу держави на підприємницьку діяльність досить різноманітні. Адміністративні методи (прямі) повинні використовуватися, якщо економічні методи неприйнятні або недостатньо ефективні.

З метою забезпечення ефективного управління власним капіталом підприємства розробляється зазвичай спеціальна фінансова політика, що направлена на залучення власних фінансових ресурсів із різних джерел згідно потреб його розвитку у майбутньому періоді.

Політика формування власних фінансових ресурсів спрямована на забезпечення самофінансування підприємства і містить декілька етапів (рис. 3).

Система управління фінансовими ресурсами підприємства є складовою фінансового механізму підприємства. Як зазначає І.О. Бланк [3] «механізм фінансового менеджменту представляє собою систему основних елементів, регулюючих процес виробки і реалізації управлінських рішень в області фінансової діяльності підприємства». Він розглядає підприємство як сукупність фінансового забезпечення, фінансового регулювання, управління фінансовими ресурсами та управління фінансовими потоками, системи конкретних методів та прийомів здійснення управління фінансовою діяльністю підприємства.



Рис. 1. Напрями державного впливу на формування фінансових ресурсів підприємств

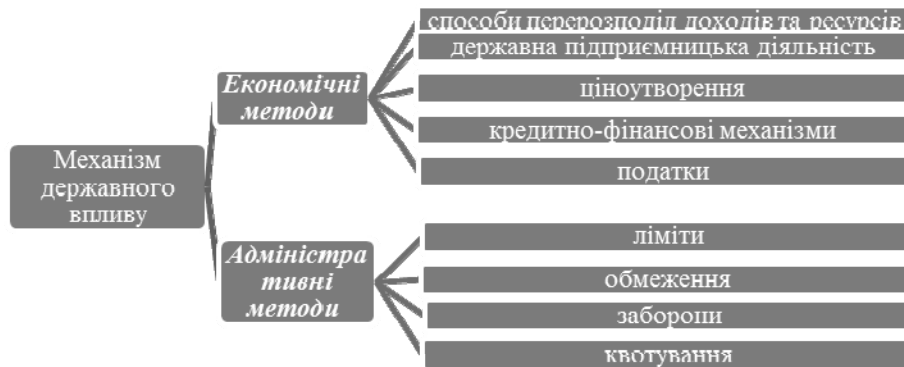


Рис. 2. Механізм державного впливу на підприємницьку діяльність

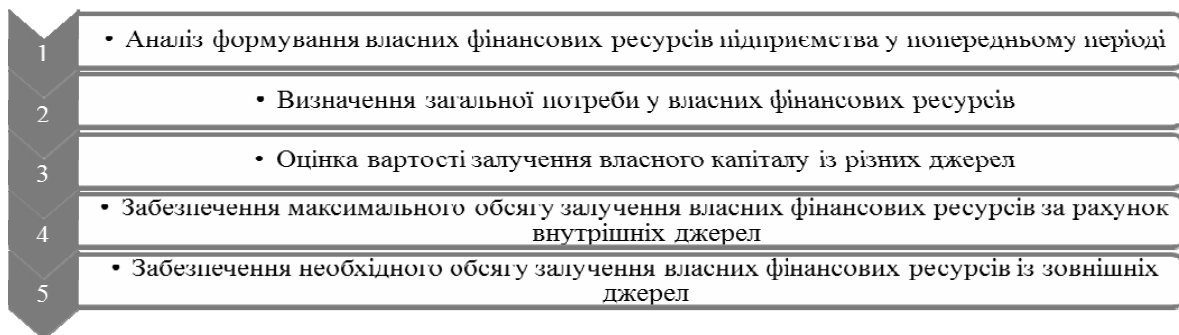


Рис. 3. Основні етапи управління формуванням фінансових ресурсів підприємства

Управлінська діяльність – це один з найважливіших факторів функціонування і розвитку підприємств в умовах ринкової економіки. За своєю сутністю управління фінансовими ресурсами підприємств передбачає прийняття управлінських рішень в умовах швидкої зміни зовнішнього середовища. У зв'язку із цим наука управління фінансовими ресурсами повинна дозволити вдосконалити процес навчання шляхом розробки методів прийняття управлінських рішень в умовах існування зовнішніх протиріч.

Найважливішим завданням управління фінансовими ресурсами є визначення обсягів, джерел та форм залучення фінансових ресурсів для здійснення господарської діяльності підприємства. Їх формування здійснюється, зазвичай, за рахунок різних джерел: власного капіталу підприємства, позичених і залучених фінансових ресурсів.

Основними джерелами формування фінансових ресурсів підприємств є власні та залучені кошти. В Ук-

раїні прийнято вважати, що для забезпечення ефективної роботи фінансові ресурси підприємства мають бути представлені власними і залученими ресурсами однаковою мірою (1:1). Слід при цьому зазначити, що такий норматив є досить умовним, оскільки оптимальність співвідношення власного і залученого капіталу визначається низкою факторів, зокрема етапом розвитку підприємства (новостворена фірма чи фінансово стійка, здатна самостійно регулювати фінансові потоки), видом економічної діяльності, в якому започатковано підприємства, і насамкінець, стратегією його розвитку [3].

Власний, залучений і позиковий капітал, з одного боку, формує фінансові ресурси підприємства і бере участь у фінансуванні їх активів, з іншого боку, він являє собою зобов'язання (довгострокові і короткострокові) перед конкретними власниками – державою, юридичними і фізичними особами [4].

Структура фінансових ресурсів підприємств України представлена на рис. 4.

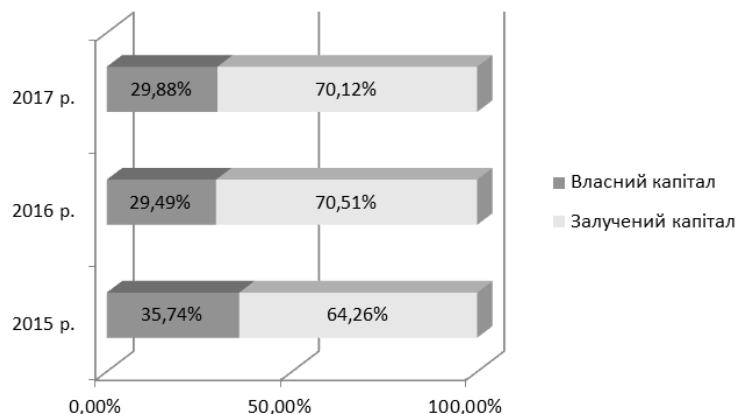


Рис. 4. Структура фінансових ресурсів підприємств України

Аналізуючи дані рис. 4, можна зазначити, що структура фінансових ресурсів підприємств України у 2015-2017 рр. носила динамічний характер. Найбільша частка припадає на залучений капітал, тобто на поточні зобов'язання та забезпечення. Має місце тенденція до збільшення їхньої частки. В умовах нестабільності національної валюти довгострокове кредитування характеризується як ризикове. Разом із тим скорочується частка власного капіталу – з 36% у 2015 р. до 30 % у 2017 р. Підприємства уникають ризику за рахунок власних коштів.

Склад і обсяги фінансових ресурсів залежать від виду діяльності та розміру підприємства, роду його діяльності, обсягів виробництва. Для підтвердження тези про необхідність урахування виду економічної діяльності під час визначення співвідношення між власним і залученим капіталом розглянемо структуру фінансових ресурсів підприємств України 6 видів економічної діяльності (сільське, лісове та рибне господарство, промисловість; оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів; транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність; професійна, наукова та технічна діяльність; будівництво), які у 2017 р. формують 94 % обсягу реалізованої продукції (рис. 5).

З рис. 5 видно, що у 2017 р. обсяг реалізованої продукції у таких сферах економічної діяльності, як:

промисловість склав 36,56 % загального обсягу реалізованої продукції в Україні, оптова / роздрібна торгівля та ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів – 39,72 %, сільське, лісове та рибне господарство – 5,89 %, професійна, наукова та технічна діяльність – 3,69 % будівництво – 2,87 %, транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність – 5,67 %. Динаміка змін обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств України за видами економічної діяльності у 2015-2017 рр. більш детально проаналізовано у табл. 1.

Табл. 1 характеризує зміни обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності у 2015-2017 рр. Майже усі сфери діяльності збільшили обсяг реалізованої продукції, окрім професійної, наукової та технічної діяльності (-3,2 %).

Далі розглянемо структуру фінансових ресурсів підприємств України за видами економічної діяльності у 2015-2017 рр. (табл. 2).

Так, порівняно з 2015 р. на підприємствах сфери сільського, лісового та рибного господарства частка власного капіталу збільшилась з 44,57 % до 56,31 %. Підприємства поступово переходять на фінансування за рахунок власних джерел. Це пояснюється збільшенням обсягу реалізації товарів і послуг у даній сфері економічної діяльності (табл. 2).

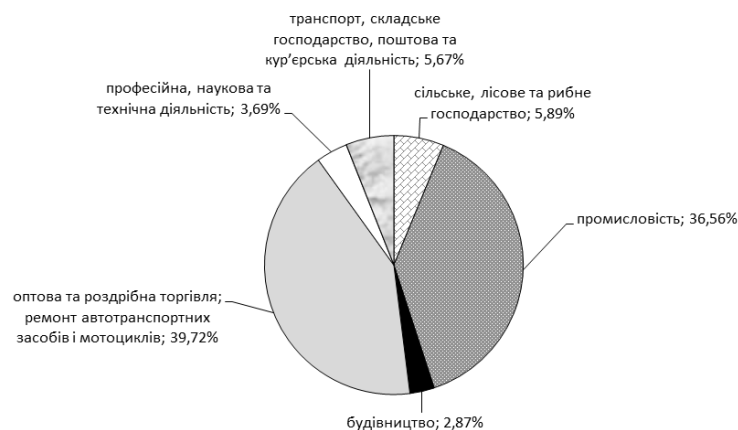


Рис. 5. Структура обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності в Україні у 2017 р.

Таблиця 1

Динаміка змін обсягу реалізованої продукції (товарів, послуг) підприємств за видами економічної діяльності у 2015-2017 рр.

Види економічної діяльності	Обсяг реалізованої продукції (млн. грн.)			Відхилення 2017-2015 рр.
	2015 р.	2016 р.	2017 р.	
сільське, лісове та рибне господарство	362310	403645,8	454380,1	25,41 %
промисловість	1887535,4	2305695,9	2817768,9	49,28 %
будівництво	142871,9	169705,3	221404,9	54,97 %
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	1953257,7	2385691,5	3061652,9	56,75 %
професійна, наукова та технічна діяльність	293959,4	241869,5	284548,0	-3,20 %
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	180668,7	365332,7	437226,5	142,00 %
Усього	5159067,1	6237535,2	7707935,2	49,41 %

Таблиця 2

Структура фінансових ресурсів підприємств України за видами економічної діяльності

Вид економічної діяльності	2017 р.		2015 р.	
	Власні	Залучені	Власні	Залучені
сільське, лісове та рибне господарство	56,31 %	43,69 %	44,57 %	55,43 %
промисловість	24,31 %	75,69 %	27,03 %	72,97 %
будівництво	-9,94 %	109,94 %	-7,78 %	107,78 %
оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	1,84 %	98,16 %	-5,88 %	105,88 %
транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність	74,58 %	25,42 %	77,85 %	22,15 %
професійна, наукова та технічна діяльність	62,47 %	37,53 %	68,98 %	31,02 %

ВИСНОВКИ

Таким чином, проведений аналіз підходів до розуміння сутності категорії «фінансові ресурси підприємства», дозволив визначити фінансові ресурси, як власні або залучені ззовні грошові кошти, позикові кошти або їх еквіваленти також вважаються фінансовими ресурсами підприємства.

Достатній розмір фінансових ресурсів забезпечує стабілізацію обсягів виробництва, можливість його розширення; високий, проте не повний рівень використання виробничих потужностей; достатній рівень забезпечення організації матеріальними ресурсами. Завдання підприємств з пошуку резервів збільшення власних фінансових ресурсів є дуже важливим. У подальшому власні фінансові ресурси використовуються суб'єктами господарювання для підвищення ефективності роботи підприємства загалом. Управління фінансовими ресурсами представляє собою сукупність взаємопов'язаних елементів, методів і підходів та інструментів її реалізації.

Аналіз структури фінансових ресурсів підприємств України за видами економічної діяльності показав, що незважаючи на збільшення реалізованої продукції у 2015-2017 рр. у будівництві і оптовій та роздрібній торгівлі, ремонті автотранспортних засобів і мотоциклів у 2015-2017 рр. переважав залучений капітал. Це пояснюється різким здешевленням національної валюти та недостатністю власних коштів для ведення господарської діяльності. Будівельні підприємства при цьому наростили довгострокові зобов'язання, торговельні – поточні зобов'язання і забезпечення.

Лише у таких видах економічної діяльності, як транспорт, складське господарство, поштова та кур'єрська діяльність і професійна, наукова та технічна діяльність обсяг власних коштів зростає. Навіть за умови, що обсягу реалізованої продукції у науковій діяльності скоротився на 3,2 %.

Отже, у 2017 р. підприємства почали залучати більше поточних зобов'язань, які стали домінуючою часткою у структурі фінансових ресурсів. Структура та розмір фінансових ресурсів залежить від обсягу виробництва та його ефективності.

Список використаних джерел

1. Закон України "Про господарські товариства". Відомості Верховної Ради України, 1991. 1425 с.
2. Бердар М.М. Фінанси підприємств. 2012. 464 с.
3. Бланк І.А. Финансовый менеджмент: учебный курс, 2008. 528 с.
4. Василюк О.Д. Теорія фінансів: підручник. 2000. 416 с.
5. Гринів Б.В. Економічний аналіз торговельної діяльності: навч. посіб. 2011. 392 с.
6. Зятковський І.В. Фінанси підприємств: навч. посіб. 2002. 365 с.
7. Іванілов О.С. Економіка підприємства: підруч. 2009. 728 с.
8. Родіонова О.М. Основи економіки. 1995. 244 с.

References

1. The Law of Ukraine "About Business Associations". Herald of the Verkhovna Rada of Ukraine, 1991. 1425 p. (in Ukrainian).
2. Berdar M.M. Finances of enterprises. 2012. 464 p. (in Ukrainian).
3. Blank I.A. Financial Management. 2008. 528 p. (in Russian).
4. Vasylyuk O.D. Theory of Finance. 2000. 416 p. (in Ukrainian).
5. Hryniv B.V. Economic analysis of trading activity. 2011. 392 p. (in Ukrainian).
6. Ziatkovskiy I.V. Business Finance. 2002. 365 p. (in Ukrainian).
7. Ivanilov O.S. Economics of the enterprise. 2009. 728 p. (in Ukrainian).
8. Rodionova O.M. Fundamentals of Economics. 1995. 244 p. (in Ukrainian).